

Entrevista al director de cinema Bigas Luna

“Els Benitos catalans són perillosíssims”

Triomfa a les pantalles del país amb *Huevos de Oro*. I ja ens avança el contingut de la seva pròxima pel·lícula, que tindrà Catalunya de referent.

Bigas Luna, que en el darrer Festival de Sant Sebastià va obtenir el Premi Especial del Jurat per *Huevos de Oro*, té pràcticament llest el guió de la seva pròxima pel·lícula: *El pit i la lluna*. Aquest serà el tercer dels seus personals retrats ibèrics, una història que tindrà d'escenari Catalunya.

—Comencem per *Huevos de Oro* i Sant Sebastià. Quina és la seva versió del Festival d'enguany?

—Jo no el trobo un festival interessant. El que m'interessa del Festival és que potser és l'únic que hi ha una mica important aquí. El que passa és que trobo que és un festival poc rigorós. No amb les seleccions, sinó amb les coses tècniques. Jo ja hi vaig ser fa deu anys amb *Reborn*, i he tornat ara i continue sentint-me malament..., és un festival on el so no funciona, etc. Molt de corbatí però poc rigor. I això són coses que a mi em molesten molt. També penso que és un festival afectat pel clima polític que hi ha allà amb ETA, tot i que ho intenten dissimular. Tu hi vas amb un esperit més o menys lúdic, però la tensió hi és present.

—El protagonista de *Huevos de Oro*, Benito González, és el prototip espanyol coent, primari i obsessionat pel sexe, característiques que també tenia el de Jamón jamón. Què és el que el fascina d'aquest tipus de personatge, d'aquest món i d'aquests ambients?

—Sempre, quan vinc a peu de casa meua a aquí, a l'estudi hi ha dos personatges molt importants que veig cada dia. Un és en Benito González, un constructor que té els magatzems aquí a prop, en un carrer estret sempre ple de camions seus envaint les voreres. I l'altre, en J. V. Foix, poeta, pastisser... D'aquests dos personatges el que ha guanyat, el que guanya, és en Benito González. En Foix, és clar, és una persona reconeguda per tota la gent del món de la cultura, que va haver de conti-

nuar dedicant-se a la pastisseria per poder escriure poesies. Però l'altre és l'amo. És aquella mena de personatge que fa el que vol: ningú no li posa multes, ningú no l'impedeix res, ni la Guàrdia Urbana ni l'Ajuntament.

—I creu que, realment, hi ha tants Benitos González en aquest país?

—És un tipus de personatge que existeix molt aquí. És aquell individu primari, llatí, hispà, macho, allò que es diu un “tío con cojones”... És un prototipus que sempre m'ha repugnat, però m'ha fascinat al mateix temps. Quan veig aquests tipus que no tenen cap vergonya d'anar amb un cotxe impressionant, vestits d'aquella manera... en el fons, hi ha alguna cosa que els envejo, i potser a mi també m'agradaria de sobte fer el que fan. Em fascinen. Penso que són molt representatius d'aquest país.

—I quina és la versió que vostè vol donar d'aquest tipus humà de *Huevos de Oro*?

—Si a tu un dia t'insulten pel carrer, si et diuen “fill de puta”, per exemple, segurament faràs veure que no l'has sentit, i no et passa res. Ara, un Benito González, no. Vaja, es tomba i el mata si convé.

—Per què?

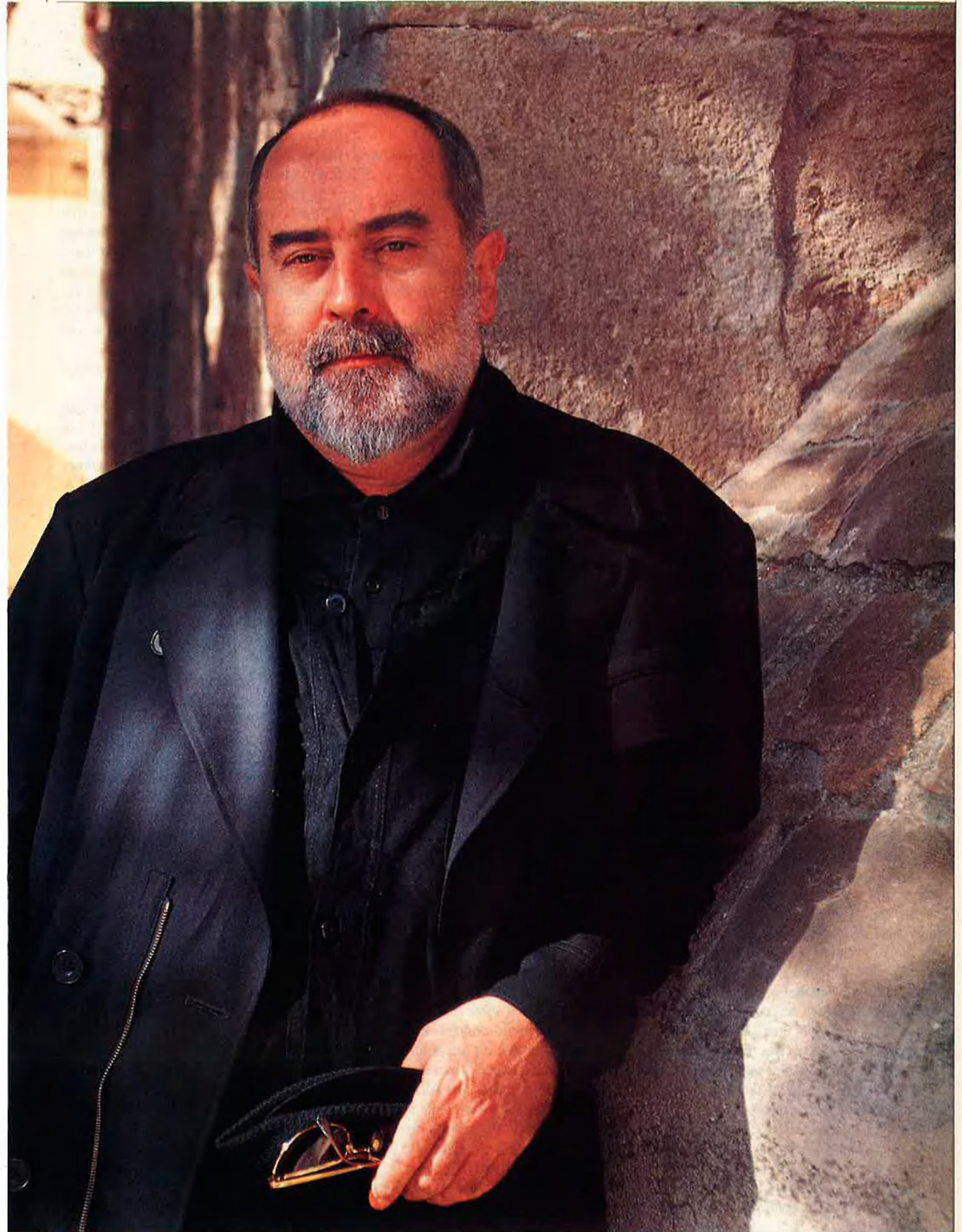
—Perquè no té altres mecanismes, és un paio que no té altres defenses, no té una preparació cultural... És a dir, crec que tot això pot tenir també una lectura entranyable, és el que m'ha fascinat d'aquest personatge. I la pel·lícula és una mica això. Al Benito, al final, jo el redimeixo. Quan s'acaba pots anar a sopar amb en Benito, tot i que hi ha moments en què ni el saludaries. A mi el que m'interessava molt que s'entengués era que la vida és la que el fa. Al final la vida li demostra que el que ha de fer és anar amb el cap més baix, i el paio plora.

Des del meu punt de vista, el català, di-ria, que tot i que també és un personatge nostre, té més connotacions de l'interior

"Si la gent no va a veure el cine que fas, s'ha acabat. És un suïcidi."

EL TEMPS 18-10-93 / CULTURA / 53

que de la costa, i això m'ha anat molt bé perquè pots tenir una visió més crítica, però més afectuosa al mateix temps.

—*Les seves últimes pel·lícules tenen una càrrega simbòlica molt d'aquí, molt ibèrica. S'entén tot això a l'estranger?*

—Tant *Huevos de Oro* com *Jamón, jamón* són dues pel·lícules que representen dos retrats de la península, però no les hauria pogudes fer com les he fetes sinó hagués viscut molt de temps fora, fet que comporta que a fora s'entengui bé.

—*Però hi posa referències i símbols jugant amb la complicitat de l'espectador d'aquí. Vol dir que a l'estranger ho capten tan bé com diu?*

—Sorprenentment s'entenen bastant igual aquí que a fora. El que potser entenen menys són les coses que fan referència al sexe. En països nòrdics i anglosaxons tenen molts complexos i els costa d'entendre el tractament que jo faig del sexe, però aquí s'accepta amb molta més naturalitat.

—*Parlant de sexe. Al Benito li agraden els trios, els ménage à trois, no és un pèl, diguem-ne, sofisticat per ell?*

—No. Jo n'estic convençut que li va.

—*El sexe és omnipresent a la pel·lícula. Per què fa que sigui tan important pels Benitos?*

—Jo crec que és important en tothom, però en aquests personatges és més obvi i més descarat, no? Jo crec que hi ha tres coses en tota persona: la part animal, la intel·lectual i l'espiritual. El tema espiritual no el toco en el meu cine perquè crec que és molt elemental. El món espiritual que és el més immens de tots és el més senzill: sí o no. Després hi ha l'animal: cagar, pixar, follar, menjar... I l'intel·lectual, que és el més ric de tots. Com a mediterrani m'encanta jugar amb tot el que és animal a través de l'intel·lecte.

—*Quina creu que ha estat l'evolució del tema sexual a les seves pel·lícules?*

—El sexe m'agrada cada dia més. Des de *Bilbao*, en què es parla del sexe des d'un punt de vista molt negre, intel·lectual, a *Lulú*, que és una novel·la eròtica on és carn i prou, ja he arribat a un límit. Quan em fan alguna crítica respecte a això em foto a riure, i els actors igual. El que m'interessa ara és una altra cosa. Em fa molta gràcia el Bardem quan diu que li faig fer escenes de sexe i a sobre ha de parlar, perquè hi ha una seqüència on li menja el cony a ella i ha de parlar... I és clar, és que si no hi ha diàlegs a mi ja no m'interessa. Jo penso que nosaltres amb el sexe tenim una actitud molt bona. Som un país molt civilitzat en això. La gent s'ho passa bé,

riuen, en canvi els anglosaxons estan reprimits totalment: els intel·lectuals parlen del sexe d'una manera com despectiva, i la gent de menys cultura, com el gran escàndol, quan en el fons s'estan protegint d'alguna cosa. I per això han de fotre pel·lícules de massacres.

—*En qüestió de sexe, aquí, el que va més a sac és el Benito?*

—Home, això depèn del Benito...

—*Hi ha un tipus de Benito català?*

—Sí. I són perillosíssims.

—*Per què?*

—Perquè són els més rics, els més depredadors. Però sempre tenen un ser entrançable al darrere.

—*Quin seria el prototip del Benito nostrat?*

—Home, a València, per exemple, hi ha Benitos a *tope* en el món de les sabates i les taronges.

—*No se li ha acudit fer una versió sobre el tema, una història més centrada en tòpics de taronja i barretina?*

—La pròxima pel·lícula que faig passa a Catalunya.

—*I, de què va?*

—És la història d'un nen que s'enamora d'una teta. I és ananeta. Serà el tercer retrat d'una zona de la península. Rodo a Reus i Tarragona i el Sud de França i hi haurà molta iconografia nostra: porrons, senyeres... maco, un projecte molt maco.

—*I què li passa al nen que s'enamora d'una teta?*

—La seva mare té un nano, un germanet petit, i ell quan veu que li dona el pit a l'altre també en vol. Però és clar, ja té nou anys i la mare li diu que no pot ser. Aleshores ell, en un restaurant que fan calçotades, veu una noia francesa, li veu el pit, s'enamora, i projecta tot el seu desig cap a ella. Hi ha més coses, però... Es dirà *El pit i la lluna*.

—*Un senyal d'identitat formal del teu cine és l'ús del primer pla. Quin significat li dona a aquest recurs continuat?*

—Ara l'utilitzo menys, però de tant en tant sí que m'apropro molt. Jo sóc molt obsessiu. M'obsessio no molt amb una actriu, un actor, alguna cosa... Llavors tinc tendència a fotre'm a sobre dels actors, de forma que de vegades demano als directores de fotografia que em recordin de no acostar-me tant, perquè s'han de veure més coses. I l'altra raó és que sóc curt de vista, pot semblar una ximpleria però és veritat. Quan fem un pla general em sembla que no es veurà bé i sempre tinc tendència a acostar-m'hi.

—*Si es posés en el paper d'un crític, com inclouria Huevos de Oro dins la*

trajectòria de Bigas Luna?

—Penso que *Bilbao*, *Caniche*, *Angoixa* són pel·lícules molt negres. Amb *Angoixa* arribo al negre total. Ja s'ha tancat l'espèrial. Aleshores, em vaig proposar obrir.

—*I com definiria el moment actual?*

—Jo penso que estic en un moment més madur, cosa que em toca bastant els collons però és veritat. Les últimes històries, si no tingués l'edat que tinc, ni hagués fet les pel·lícules que he fet, no les hauria pogudes fer. Són pel·lícules que necessiten una perspectiva del que passa, d'on vius, dels personatges... Ara tinc una formació humana diferent. Quan tenia 25 anys no les hauria pogudes fer. Si no hagués fet *Bilbao* no hauria pogut rodar *Jamón, jamón*.

—*Però també és un cine més popular, més comercial...*

—Afortunadament sí. Jo sempre dic que la comercialitat, no la busco mai, però la desitjo molt. El meu pare sempre deia que a la vida necessites sempre quatre *palmeros* darrera teu, vols que se't reconegui. A part de la crítica, és important que la gent vagi a veure el cine que fas. Si la gent no hi va, s'ha acabat. És un suïcidi. A *Jamón, jamón* aquesta cosa negra meva, la ironia, el surreal... de sobte, connecta amb la gent. I això em fa molt content, perquè és una cosa desitjada, però no molt buscada. Una cosa que m'ha arribat amb una certa naturalitat.

—*I no se li queden coses al calaix?*

—No, no. Ho poso tot.

—*Per què hi ha tantes referències al món oníric, imatges dalinianas, al llarg de tota la pel·lícula?*

—En aquests retrats he volgut representar la iconografia nostra. *Jamón, jamón* eren les autopistes, els puticlubs, els camions... *Huevos de Oro* és Dalí, Julio Iglesias...

—*Però Dalí, per què?*

—Dalí és un personatge triomfador. A Nova York associen Espanya amb Toledo, Madrid, les Olimpíades, Dalí, Julio Iglesias... Hi ha gent que està per sobre inclús del que fan. A Dalí l'admiro molt. El coneixia, n'era un fan perquè jo abans feia pintura, escultura... Els constructors, tots tenen una serigrafia d'ell. Tota persona que guanya calés, sobretot en el món de la construcció, curiosament, té un Dalí. I normalment, Dalí molt llejos. En canvi Dalí té coses meravelloses. El que vull explicar a la pel·lícula és que hi ha gent que agafa el mal gust de Dalí, aquella cosa *kitch* del Dalí. Que ell provocava. Jo recordo que quan es construïa el Museu de Figueres deia que volia el

és un nen de la Meseta. Jo sóc una persona dels setanta, generacionalment, en canvi ell és dels 80. Però en definitiva jo crec que les diferències són més ètniques, i és clar, d'estil, culturals... Però inevitablement tots expliquem el mateix. En el fons expliques el que veus. Però, en el fons, *El cochecito*, *El pisito*, *Huevos de Oro* o *Jamón*, *jamón* és el mateix. Es diferencia l'estil, la manera de fer-ho,

Bigas Luna veu cada dia la pastisseria d'en Foix i l'empresa de Benito Gonzalez (foto de la dreta). Això l'ha fet reflexionar.

terra de mortadel·la, de terratzo.

Dalí és un símbol nacional, contemporani, importantíssim. No utilitzo un Miró o un Picasso, perquè Dalí era capaç de muntar el número que fos i on fos. Té unes connotacions de Benito González, per això Benito diu que tenia "un par de huevos" i que si fos artista seria Dalí, per la connotació teatral, que a Benito li encanta.

—I Julio Iglesias?

—És una mica el mateix, tot i que en un camp molt més *kitch*. Representa unes coses determinades, que t'agradaran o no. Jo crec que a la pel·lícula, si la gent a qui no

li agrada el Julio Iglesias no accepta la cançó al final, és que la pel·lícula no funciona. És un homenatge a la passió, sense extrapolació. I penso que en això Julio Iglesias té molta gràcia.

—A fora et fan comparacions amb Almodóvar?

—Home, sí. Però es fan perquè no coneixen prou el cine d'aquí. A fora han vist coses de Bunuel, de Saura, evidentment, d'Almodóvar... Aleshores és lògic que ens vulguin comparar. Jo els dic que el material amb què treballem és el mateix, perquè és el mateix país, però la diferència és que jo sóc un nen mediterrani i ell

que és el que a mi més m'interessa.

—La televisió ha influït en la forma de fer cine?

—Sí. Hi ha tota una narrativa cinematogràfica que per la gent és incomprendible. Que ha quedat morta. Les històries són molt com telenovelles. Jo amb això hi he jugat molt. Sobretot a *Jamón, jamón*, que té una estructura de *culebrón* de principi a final. Amb una altra història, però l'estructura és aquesta. La força de la televisió és tremenda.

—La televisió està educant el públic d'una forma molt determinada. Què en pensa de l'estil de televisió que s'està fent?

—La televisió crec que s'està arreglant perquè cada vegada és pitjor. I com pitjor sigui, millor. Tots els intents de la televisió de fer cultura em semblen nefastos. No ho han fet gens bé. I s'ha demostrat que no ho volen fer, tampoc. L'únic que importa és guanyar audiència, guanyar calés. Els programadors de televisió són la gent més nefasta que he conegut a la meua vida. Són gent que no tenen la més mínima ètica. No saben ni el que fan. Si ho fan per guanyar-se la vida ho entenc, però és que a sobre es pensen que ho fan bé. Però estic content perquè la televisió és espantosa. Penso que la cultura ha d'estar fora de la televisió. És l'únic que queda, la resta està tot manipuladíssim. Hi hauria d'haver més ètica per part de la gent que la fa.

Xavier Montanyà